

Covid 19 Korkusu ile Depresyon, Anksiyete ve Umutsuzluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

An Investigation of the Relationship Between Fear
of COVID-19 and Levels of Depression, Anxiety,
and Hopelessness

Muzaffer ŞAHİN
Merve Nur AYDIN

İstanbul Arel Üniversitesi, Fen
Edebiyat Fakültesi, Psikoloji
Bölümü İstanbul, Türkiye

ÖZ

Bu çalışmada, 18 yaş ve üzeri bireylerde Covid-19 korkusu ile depresyon, anksiyete ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu yaşları 18 ile 75 arasında değişen toplam 675 (391 kadın ve 284 erkek) birey oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında katılımcıların kişisel özelliklerini belirlemek için araştırmacı tarafından hazırlanmış "Kişisel Bilgi Formu", Covid-19 korkusu düzeylerini belirlemek için "Covid-19 Korkusu Ölçeği", depresyon düzeylerini belirlemek için "Beck Depresyon Ölçeği", anksiyete düzeylerini belirlemek için "Beck Anksiyete Ölçeği" ve umutsuzluk düzeylerini belirlemek için "Beck Umutsuzluk Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde Bağımsız Gruplar t-testi, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA), Pearson Korelasyon Analizi ve Basit Doğrusal Regresyon Analizi kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre, bireylerin Covid-19 korkusu düzeyleri ile depresyon, anksiyete ve umutsuzluk düzeylerinin demografik değişkenlere göre farklılaştığı görülmüştür. Aynı zamanda bireylerin Covid-19 korkusu arttıkça depresyon, anksiyete ve umutsuzluk düzeylerinin de arttığı; Covid-19 korkusunun depresyon, anksiyete ve umutsuzluk düzeyleri üzerinde yordayıcı etkileri olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Covid-19 korkusu, depresyon, anksiyete, umutsuzluk

ABSTRACT

The present study aimed to analyze the relationship between fear of COVID-19 and levels of depression, anxiety, and depression in adults aged 18 and older. The subject group of the research consists of 675 individuals (391 females and 284 males) in the age range of 18 and 75. "Personal Information Form," "The Fear of COVID-19 Scale" to specify the level of fear of COVID-19, "Beck Depression Scale" to specify the level of depression, "Beck Anxiety Scale" to specify the level of anxiety, and "Beck Hopelessness Scale" to specify the level of hopelessness have been prepared by the researcher and used to collect personal data from the subject group. Independent samples *t*-test, one-way analysis of variance, Pearson correlation analysis, and simple linear regression analysis have been used to analyze the collected data. According to the results of the study, due to fear of COVID-19 level, level changes of depression, anxiety, and hopelessness have been viewed according to demographic variables. Furthermore, it has been observed that as individuals' fear of COVID-19 increased, their levels of depression, anxiety, and hopelessness also increased; herewith, the fear of COVID-19 has predictive effects on levels of depression, anxiety, and hopelessness.

Keywords: Fear of COVID-19, depression, anxiety, hopelessness

Giriş

Tarihsel süreç boyunca pek çok salgın hastalık insan yaşamında var olmuş ve milyonlarca insanın hayatını kaybetmesine yol açmıştır (Gülmez, 2020). İnsanlar yaşamlarını derinden etkileyen salgın hastalıkların bir yenisi ile 31 Aralık 2019'da Çin'in Hubei eyaletinin Wuhan şehrinde tanışmıştır. İlk olarak Wuhan'da ortaya çıkan ve etkin bir tedavisi bulunmayan Covid-19 (SARS-CoV-2) virüsü, kısa sürede tüm

Geliş Tarihi/Received: 21.09.2021

Kabul Tarihi/Accepted: 15.10.2022

Yayın Tarihi/Publication Date: 27.12.2022

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:
Muzaffer ŞAHİN
E-mail: muzsah@gmail.com

Cite this article as: Şahin, M., &
Aydın, M. N. (2022). An investigation of
the relationship between fear of
COVID-19 and levels of depression,
anxiety, and hopelessness. *Current
Perspectives in Social Sciences*,
26(4), 381-390.

Content of this journal is licensed
under a Creative Commons
Attribution-NonCommercial 4.0
International License.

dünyaya yayılıp çok sayıda can kayıplarına yol açmış ve peşi sıra ruhsal, sosyal, biyolojik ve ekonomik boyutta pek çok değişiklik ve sorunu da beraberinde getirmiştir (Gülmez, 2020; Öztürk ve ark., 2020, s. 295-314).

Covid-19 virüsünün insandan insana çok kolay ve hızlı bir biçimde yayılabiliyor oluşu ile salgının yayılımını azaltmak için pek çok önlem alınması gerekli olmuştur. Bu önlemler sonucu insanların günlük yaşam rutininde zorunlu değişiklikler meydana gelmiştir. Tüm dünyada seyahat etme kısıtlamaları, okul ve iş alanlarında evden eğitim ve çalışma sistemlerine geçilmesi, çalışma saatlerinin kısaltılması, sosyal mesafe ve maske takma zorunluluğu, sosyal aktiviteler ve etkinliklere ara verilmesi, insanların toplu olarak bulunduğu alanların kapatılması, sokağa çıkma kısıtlamaları gibi önlemlerle dünya pek çok alanda ani bir düzen değişikliğine girmek durumunda kalmıştır (Gülmez, 2020; Öztürk ve ark., 2020, s. 295-314).

Covid-19 virüsünün bireylere etkilerine baktığımızda biyolojik ve psikolojik olmak üzere iki farklı sağlık sorununa yol açtığı görülmektedir. Biyolojik etkiler virüsün bireye bedensel olarak etki etmesi iken psikolojik etkileri bireyde salgına dair korku, kaygı ve endişeye neden olmuştur (Aşkın ve ark., 2019). Covid-19'un biyolojik etkilerine dair etkin bir tedavi arayışı ve aşı çalışmaları hızla sürdürülmekte; ancak ruhsal etkileri bu denli göz önünde bulundurulmamaktadır (Banerjee, 2020).

Tüm dünyayı başta sağlık olmak üzere her boyutta bu denli sarsmış olan Covid-19 salgını sürecinde bireylerin ruh sağlığının da etkilenmesi kaçınılmazdır (Karcioğlu, 2020, s. 121). Zorlu yaşam deneyimlerinin bireylerin problemlerle başa çıkma kapasitelerini artırması üzerinde etkili olduğu kadar; şiddetli ve kontrol edilemez olması durumunun ruh sağlığı problemlerinin gelişmesinde büyük rol oynadığı bilinmektedir (Ünal ve Özcan, 2000, s. 41-48). Kuşkusuz ki travmatik ve zorlu bir deneyim olarak salgın sürecinin bireylerin yaşamında duygusal, fiziksel, davranışsal ve bilişsel birtakım sonuçlar doğurabileceği görülmektedir (Karcioğlu, 2020, s. 122; Memiş Doğan & Güzel, 2020). Aynı zamanda bu süreçte ağırlıklı olarak en çok duygusal sonuçların görülmesi de kaçınılmazdır (Memiş Doğan & Güzel, 2020). Sürecin bireylerde yeni ruhsal problemlere neden olabileceği gibi bireylerin var olan ruh sağlığı problemlerini de daha şiddetli hale getirebileceği bilinmektedir (Çakır Kardeş, 2020).

Salgın hastalıkların bireylerde korku duygusunu tetikleyebildiği (Saricali ve ark., 2022) ve Covid-19 salgını sürecinde de evrensel boyutta bireylerin ruh sağlığı üzerindeki etkilerine bakıldığında korku duygusunun ön plana çıktığı görülmektedir (Aşkın ve ark., 2019; Gencer, 2020; Saricali ve ark., 2022). Korku, bireyin var olan bir durumla ilgili değerlendirmeleri sonucu ortaya çıkan bir duygudur. Bireyin içinde bulunduğu durumu tehlikeli ve tehdit edici olarak değerlendirmesi korku hissetmesine sebep olur (Gençöz, 1998). Salgın sürecinde bireylerdeki korku duygusunun yalnızca virüs ile enfekte olmak veya ölmek ile ilgili olarak gelişmediği, salgının getirdiği değişen yaşam koşulları ve maruz kalınan durumlarla da yakın ilişkili olduğu görülmektedir (Çakır Kardeş, 2020). Özellikle vaka sayıları ve kayıplara anlık olarak maruz kalma gibi durumların bu duygunun tetiklenmesinde önemli bir rol oynadığı düşünülmektedir (Gencer, 2020). Bireylerin yazılı ve görsel medyada ani olarak artan kayıpların rastgele ve toplu olarak defnedilme görüntülerine maruz kalmaları, yiyecek, içecek stokçuluğu, bilgi kirliliği, iletişim uygulamalarından yayılan ses kayıtları ve fotoğraf kareleri, hastane doluluk oranlarının artması ve kamuoyundaki tartışmalar bireylerin anksiyete düzeylerini artırmaktadır (Aşkın ve ark., 2019; Gülmez, 2020).

Salgın sürecinde; bireyin kendisinin ya da yakınlarından birisinin enfekte olmasına dair duyulan korku, enfekte bir kişiyle temas etme korkusu, karantina süreci, hastanede yatmanın yaşamsal bir tehdit oluşturması, baş etme güçlüğü, günlük yaşam rutininde beklenmedik değişikliklere gidilmesi, Covid-19 tanısı ile damgalanma kaygısı, başkalarına bulaştırma kaygısı, belirli bir tedavinin bulunamayışı, işsizlik kaygısı, yaşamsal ihtiyaçlara ve sağlık kuruluşlarına ulaşamama kaygısı ve bilgi eksikliğinden doğan belirsizlik gibi durumların kısa ve uzun dönem içerisinde bireylerin ruh sağlığını olumsuz yönde etkileyecek faktörler olduğu bilinmektedir (Duman, 2020; Gencer, 2020; Karcioğlu, 2020, s. 122-134; Memiş Doğan & Güzel, 2020).

Virüse dair belirsiz süreçlerin oluşturduğu korku (Aşkın ve ark., 2019) ile beraber bireylerde; anksiyete, depresyon, öfke ve stres başta olmak üzere uyku ve iştah problemleri, takıntılı düşünceler, ilişkisel problemler, dikkat bozuklukları ve madde kullanımı gibi problemlerin görülebileceği ifade edilmektedir. Dolayısıyla bu belirsiz sürecin bireylerde yalnızlık, çaresizlik ve umutsuzluk gibi duygular uyandırabileceği ve bu duygularla ilişkili olarak intihar risklerinin de oluşabileceği bilinmektedir (Aşkın ve ark., 2019; Emiral ve ark., 2020; Karcioğlu, 2020, s. 122-123; Saricali ve ark., 2022).

Tarihte yaşanmış tüm salgın hastalıklar gibi Covid-19 salgınının da bir gün sona ereceği ve normal yaşantıya geri döneceği bilirse de normal yaşantıya dönülse bile salgının psikolojik etkilerinin uzun yıllar devam edebileceği öngörülmektedir. Küresel boyutta insan yaşamını her yönden etkileyen Covid-19 pandemi döneminde ruh sağlığı üzerinde çalışmalar yapılması, bu salgın döneminde ve daha sonra olabilecek salgın dönemlerinde ortaya çıkabilecek psikolojik sorunların aşılmasında yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bu bilgiler ışığında, Covid-19 korkusu ile ilgili değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesi önem kazanmaktadır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın amacı, Covid-19 korkusu ile depresyon, anksiyete ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. İlgili alan yazını incelendiğinde, Covid-19 salgınının bireylerin ruh sağlığı üzerindeki etkilerine dair araştırmalar olmasına rağmen bu araştırmaların çoğunlukla psikolojik belirtilerin Covid-19 sürecindeki yaygınlığı ve bu belirtilerin süreç ile ilgili durumlarla ilişkisel boyutları üzerine odaklanıldığı görülmektedir. Bu çalışmada ise Covid-19'a dair duyulan korku, depresyon ve umutsuzluk kavramı ile ilgili çalışmalar yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modellerinin bir türü olan ilişkisel tarama modeli, iki veya daha çok değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan bir modeldir. İlişkisel tarama modeline göre karşılaştırma ve korelasyon olmak üzere iki tür düzenleme yapılabilir (Karasar, 2019, s. 109-115).

Tablo 1.
Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişken	Gruplar	f	%
Cinsiyet	Kadın	391	57,9
	Erkek	284	42,1
	Toplam	675	100
Yaş	18-24	199	29,5
	25-34	207	30,7
	35-44	124	18,4
	45 ve üstü	145	21,5
	Toplam	675	100
Medeni Durum	Evli	294	43,6
	Bekar	381	56,4
	Toplam	675	100
Eğitim Durumu	İlkokul	22	3,3
	Ortaokul	33	4,9
	Lise	114	16,9
	Lisans	414	61,3
	Lisansüstü	92	13,6
Toplam	675	100	

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu Aralık 2020-Ocak 2021 tarihleri arasında uygun örnekleme yoluyla seçilmiştir. Uygun örnekleme, araştırmacının işgücü, zaman ve maddi kısıtlılıklar nedeni ile ulaşım ve uygulama açısından kolaylık sağlayan kaynaklar üzerinden örneklemin oluşturmasını sağlar (Büyükoztürk ve ark., 2020).

Araştırmanın çalışma grubuna ait demografik özelliklere ilişkin bulgular Tablo 1'de sunulmaktadır.

Tablo 1'de görüldüğü gibi, araştırmanın çalışma grubunu, yaşları 18 ile 75 yaş arasında değişen 391 kadın (%57,9) ve 284 erkek (%42,1) olmak üzere toplam 675 katılımcı oluşturmaktadır. Katılımcıların yaş aralığı 18-75 arası olup yaş ortalaması 33, standart sapması ise 12'dir. Medeni duruma göre katılımcıların %43,6'sının evli, %56,4'sinin bekar olduğu görülmektedir. Eğitim durumuna göre ise en büyük grubun lisans mezunları olduğu (%61,3), bunu lise mezunlarının izlediği (%16,9) en küçük grubun ise ilkokul mezunları olduğu (%3,3) görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada kullanılan Kişisel Bilgi Formu demografik bilgilerin belirlenmesi için araştırmacı tarafından yapılandırılmıştır. Bu formda katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim durumu, medeni durum, Covid-19 tanısı alma durumları, bir yakınlarının Covid-19 tanısı alma durumları, Covid-19 nedeni ile bir yakınlarını kaybetme durumları ve kronik bir hastalığının olması ile ilgili değişkenlerine ait toplam 8 soru bulunmaktadır.

Covid-19 Korkusu Ölçeği

Covid-19 Korkusu Ölçeği (The Fear of Covid-19 Scale) Ahorsu ve ark. (2020) tarafından geliştirilmiş tek boyut ve 7 maddeden oluşan 5'li Likert tipi bir ölçektir. Ölçek maddeleri puanlamaları 1- kesinlikle katılmıyorum ile 5- kesinlikle katılıyorum arasında değişmektedir.

Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Satıcı ve ark. (2021, s. 1980-1988) tarafından yapılmıştır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 7, en yüksek puan ise 35'tir. Ölçekten alınan toplam puan bireyin Covid-19 korkusu düzeyine işaret etmektedir. Ölçekten alınan yüksek puan bireyin Covid-19 korkusu düzeyinin yüksekliğine, alınan düşük puan ise Covid-19 korkusu düzeyinin düşüklüğüne işaret etmektedir. Ölçeğin Türkçe geçerlilik güvenilirlik çalışmasında Cronbach alpha iç tutarlılık kat sayısı .84 olarak belirtilmiştir. Bu çalışmada ise ölçeğin Cronbach alpha iç tutarlılık kat sayısı .89 olarak saptanmıştır.

Beck Depresyon Ölçeği

Beck ve arkadaşları (1961, s. 861-865) tarafından geliştirilen, Türkçe uyarlama çalışması ilk olarak Tegin (1980; Hisli, 1988, s. 118-126) tarafından yapılan Beck Depresyon Ölçeği, bireylerin depresyon belirti düzeylerini ve şiddetini değerlendirmek amacıyla oluşturulmuştur.

Beck Depresyon Ölçeği 21 maddeden oluşan öz bildirim türünde bir ölçektir. Ölçeğin her bir maddesi bireyin karamsarlık, yorgunluk, huzursuzluk, başarısızlık ve suçluluk duyguları, iştah problemleri, zevk alamama, karar verememe ve uyku problemleri gibi depresyon belirtileriyle ilgili değerlendirmeleri içermektedir. Ölçek 4'lü likert tipinde olup her bir madde şiddetine göre 0-3 puan arasında derecelendirilmektedir. Alınan toplam puan bireyin depresyon düzeyine işaret etmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 0, en yüksek puan ise 63'tür. Ölçekten alınan puanlara göre 0-9 puan normal düzeyde depresyon, 10-18 puan hafif düzeyde depresyon, 19-29 puan orta düzeyde depresyon, 30-63 şiddetli düzeyde depresyon varlığını göstermektedir.

Tegin (1980), ölçeğin güvenilirlik kat sayısını .78 olarak saptamıştır. Hisli (1988, s. 118-126) ise üniversite öğrencileriyle yaptığı geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasında ölçeğin güvenilirlik kat sayılarını madde analizi tekniğiyle .80 ve yarıya bölme tekniğiyle .74 olarak saptamıştır. Bu çalışmada ise ölçeğin Cronbach alpha iç tutarlılık kat sayısı .89 olarak saptanmıştır.

Beck Anksiyete Ölçeği

Beck ve ark. (1988, s. 893-897) tarafından geliştirilen Beck Anksiyete Ölçeği bireylerin anksiyete belirti düzeylerini ve şiddetini ölçmek amacıyla oluşturulmuş bir kendini bildirim türünde bir ölçektir.

Ölçek 21 madde ve 0-3 arası puanlanan 4'lü likert tipindedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 63, en düşük puan ise 0'dır. Ölçekten alınan toplam puan bireyin anksiyete düzeyini gösterir. Ölçekten alınan puanlara göre 0-7 puan arası düşük düzeyde anksiyete, 8-15 puan arası hafif düzeyde anksiyete, 16-25 puan arası orta düzeyde anksiyete ve 26-63 puan arası yüksek düzeyde anksiyete varlığını göstermektedir.

Beck Anksiyete Ölçeğinin Türkçe uyarlaması Ulusoy (1993, s. 64) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ulusoy (1993, s. 56) yaptığı çalışmada ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısının .93 ve test-tekrar test güvenilirlik katsayısını .57 olarak saptamıştır. Bu çalışmada ise ölçeğin Cronbach alpha iç tutarlılık kat sayısı .93 olarak saptanmıştır.

Beck Umutsuzluk Ölçeği

Beck ve ark. (1974, s. 861-865) tarafından bireylerin umutsuzluk düzeylerini belirlemek için geliştirilen öz bildirim tarzında bir ölçektir. Türkçe uyarlaması Seber ve ark. (1993, s. 139-142) tarafından yapılmış olan ölçek bireylerin geleceğe yönelik olumsuz beklentilerini değerlendirmek amacıyla 0 ve 1 arasında puanlanan toplamda 20 maddeden oluşmaktadır.

Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 20, en düşük puan ise 0'dır. Ölçekten alınan puanların yüksekliği bireydeki umutsuzluk düzeyinin yüksekliğine işaret eder. Seber ve ark. (1993) yaptıkları çalışmada Beck Umutsuzluk Ölçeğinin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısını .86 olarak saptamışlardır. Bu çalışmada ise ölçeğin Cronbach alpha iç tutarlılık kat sayısı .90 olarak saptanmıştır.

Verilerin Analizi

Betimsel verilerin analizinde frekans, yüzde, ortalama ve standart sapma kullanılmıştır. Araştırmanın değişkenleri ilgili normallik varsayımı boxplot grafikleri, Q-Q grafiği ve çarpıklık-basıklığa dair veriler ile değerlendirilmiştir. Basıklık ve çarpıklık katsayılarının +1,5 ve -1,5 arasında yer aldığı durumlarda normal dağılım kabul edilmektedir (Tabachnick & Fidell, 2013). Bu çalışmada da çarpıklık ve basıklık değerleri kabul edilen referans aralığında olduğu için verilerin analizinde parametrik hipotez testleri tercih edilmiştir.

Covid-19 Korkusu Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği, Beck Anksiyete Ölçeği ve Beck Umutsuzluk Ölçeğinden elde edilen puanların demografik değişkenlere göre farklılık durumu incelenirken 2'li gruplarda Bağımsız Gruplar t-testi, 2'den fazla kategoriye sahip gruplarda Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmıştır. Post Hoc testlerinin seçiminde varyansların homojenliği varsayımı Levene testi ile incelenmiştir. Varyansların homojen olduğu durumlarda gruplar arasındaki farkın kaynağı Scheffe Testi ile incelenirken varyansların homojen olmadığı durumlarda Tamhane's T2 Testi kullanılmıştır. Değişkenler arası ilişki analizlerinde Pearson Korelasyonu ve basit doğrusal regresyon teknikleri kullanılmıştır.

Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi kapsamında katılımcıların Covid-19 korkusu, depresyon, anksiyete ve umutsuzluk düzeyleri incelenmiştir. Bu amaçla elde edilen bulgular Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2'de katılımcıların orta düzeyde Covid-19 Korkusu olduğu görülmektedir. Araştırmada kullanılan ikinci ölçek olan Beck Depresyon Ölçeğinden elde edilen puanlara göre katılımcıların depresyon ortalamaları hafif düzeydedir. Araştırmada kullanılan üçüncü ölçek olan Beck Anksiyete Ölçeğinden elde edilen puanlara göre katılımcıların anksiyete ortalamaları hafif düzeydedir. Araştırma kullanılan son ölçek olan Beck Umutsuzluk Ölçeğinden elde edilen puanlara göre ise katılımcıların umutsuzluk düzeyinin ortalamanın altında olduğu görülmektedir.

Katılımcıların Covid-19 korkusu, depresyon, anksiyete ve umutsuzluk düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşma durumunu incelemek amacıyla bağımsız gruplar t testi uygulanmıştır. Analiz bulguları Tablo 3'te sunulmaktadır.

Elde edilen bulgulara kadınların Covid-19 korkusu ortalamalarının (20,26) erkeklerin ortalamalarından (16,49) anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir ($t_{(673)} = 7.88; p = ,000$). Gruplar arasında oluşan bu farkın etakare değeri ($\eta^2 = ,08$) orta büyüklükte bir etki olduğunu göstermektedir.

Kadınların depresyon ortalamalarının (15,04) erkeklerin ortalamalarından (12,9) anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır ($t_{(673)} = 3,84; p = ,000$). Cinsiyete göre depresyon düzeyinde oluşan fark ($\eta^2 = ,02$) küçük etki büyüklüğüne karşılık gelmektedir. Anksiyete düzeylerine bakıldığında erkek katılımcıların anksiyete ortalamaları (9,89) kadınların ortalamalarından (14,56) anlamlı düzeyde daha düşük olduğu görülmüştür ($t_{(673)} = 5,34; p = ,000$). Bu fark küçük etki büyüklüğüne karşılık gelmektedir ($\eta^2 = ,04$).

Katılımcıların Covid-19 korkusu, depresyon, anksiyete ve umutsuzluk düzeylerinin medeni duruma göre farklılaşma durumunun incelenmesi için bağımsız gruplar t testi analizi yürütülmüştür. Analiz bulguları Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 2.
Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Betimsel İstatistikleri

Ölçekler	Min	Max	$\bar{x}$	ss	Çarpıklık	Basıklık
Covid-19 Korkusu Ölçeği	7	35	18,67	6,41	,085	-,573
Depresyon Ölçeği	0	46	14,80	9,93	,823	,265
Anksiyete Ölçeği	0	52	12,59	11,44	1,05	,444
Umutsuzluk Ölçeği	0	20	7,16	5,46	,652	-,661

Tablo 3.
Katılımcıların Covid-19 Korkusu, Depresyon, Anksiyete ve Umutsuzluk Düzeylerinin Cinsiyete Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	x	ss	t	sd	p
Covid-19 Korkusu Ölçeği	Kadın	391	20,26	6,02	7,88	673	,000**
	Erkek	284	16,49	6,30			
Depresyon Ölçeği	Kadın	391	15,04	9,81	3,84	673	,000**
	Erkek	284	12,09	9,86			
Anksiyete Ölçeği	Kadın	391	14,56	11,07	5,34	673	,000**
	Erkek	284	9,89	11,41			
Umutsuzluk Ölçeği	Kadın	391	7,07	5,52	-5,06	673	,613
	Erkek	284	7,28	5,36			

*p < ,05; **p < ,01

Tablo 4.
Katılımcıların Covid-19 Korkusu, Depresyon, Anksiyete ve Umutsuzluk Düzeylerinin Medeni Duruma Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	x	ss	t	sd	p
Covid-19 Korkusu Ölçeği	Bekar	381	17,83	6,20	-3,93	673	,000**
	Evli	294	19,76	6,52			
Depresyon Ölçeği	Bekar	381	14,63	9,96	2,49	673	,013*
	Evli	294	12,71	9,79			
Anksiyete Ölçeği	Bekar	381	11,91	11,36	-1,76	673	,079
	Evli	294	13,47	11,49			
Umutsuzluk Ölçeği	Bekar	381	7,48	5,39	1,74	673	,082
	Evli	294	6,74	5,51			

*p < ,05; **p < ,01

Elde edilen bulgulara göre evlilerin Covid-19 korkusu ortalamalarının (19,76) bekarların ortalamalarından (17,83) anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmüştür ($t_{(673)} = -3,93$; $p = ,000$). Hesaplanan etakare değeri ($\eta^2 = ,02$) küçük etkiye karşılık gelmektedir. Depresyon puanlarına bakıldığında ise bekarların depresyon ortalamalarının (14,63), evlilerin ortalamalarından (12,71) anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir ($t_{(673)} = 2,49$; $p = ,013$) ve hesaplanan etakare değeri ($\eta^2 = ,01$) küçük etkiye karşılık gelmektedir.

Tablo 5'te katılımcıların Covid-19 korkusu, depresyon, anksiyete ve umutsuzluk düzeylerinin yaşa göre farklılaşma durumuna ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (one-way ANOVA) testi sonuçları sunulmuştur.

Elde edilen bulgulara göre 25–34 yaş grubunun Covid-19 korkusu ortalamasının (17,45), 35–44 yaş grubunun ortalaması (19,79) ile 45 yaş ve üstü grubun ortalamasından (19,92) anlamlı derecede küçük olduğu görülmüştür ($F_{(3-671)} = 5,89$; $p = ,001$). Hesaplanan etakare değeri ($\eta^2 = ,03$) ise küçük etkiye karşılık gelmektedir. Araştırmanın bir diğer ölçeği olan Depresyon Ölçeğinde ise 18–24 yaş grubunun depresyon ortalamasının (15,98) 45 yaş ve üstü grubun depresyon ortalamasından (11,43) anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır ($F_{(3-671)} = 6,20$; $p = ,000$) ve hesaplanan etakare değeri ($\eta^2 = ,03$) küçük etkiye karşılık gelmektedir.

Araştırmanın üçüncü alt problemi kapsamında katılımcıların Covid-19 korkusu, depresyon, anksiyete ve umutsuzluk düzeylerinin daha önce Covid-19 tanısı alma durumlarına göre farklılaşma durumuna ilişkin bağımsız gruplar t testi sonuçları Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 5.
Katılımcıların Covid-19 Korkusu, Depresyon, Anksiyete ve Umutsuzluk Düzeylerinin Yaşa Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way ANOVA) Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	x	ss	F	sd	p	Fark
Covid-19 Korkusu Ölçeği	18-24	199	18,33	5,90	5,89	3 671	,001**	2<4
	25-34	207	17,45	6,12				
	35-44	124	19,79	6,88				
	45 ve üstü	145	19,92	6,76				
Depresyon Ölçeği	18-24	199	15,98	10,61	6,20	3 671	,000**	1>4
	25-34	207	13,47	9,56				
	35-44	124	13,60	9,98				
	45 ve üstü	145	11,43	8,85				
Anksiyete Ölçeği	18-24	199	12,66	10,94	1,31	3 671	,269	
	25-34	207	11,41	11,42				
	35-44	124	13,79	12,14				
	45 ve üstü	145	13,16	11,46				
Umutsuzluk Ölçeği	18-24	199	7,62	5,45	1,42	3 671	,236	
	25-34	207	6,99	5,12				
	35-44	124	7,48	6,01				
	45 ve üstü	145	6,49	5,39				

*p < ,05; **p < ,01

Tablo 6. Katılımcıların Covid-19 Korkusu, Depresyon, Anksiyete ve Umutsuzluk Düzeylerinin Daha Önce Covid-19 Tanısı Alma Durumlarına Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	x	ss	t	sd	p
Covid-19 Korkusu Ölçeği	Evet	124	20,33	6,37	3,21	673	,001**
	Hayır	551	18,30	6,36			
Depresyon Ölçeği	Evet	124	15,10	9,78	1,62	673	,107
	Hayır	551	13,50	9,94			
Anksiyete Ölçeği	Evet	124	16,35	13,21	3,61*	162,22	,000**
	Hayır	551	11,75	10,83			
Umutsuzluk Ölçeği	Evet	124	7,16	5,16	,010	673	,992
	Hayır	551	7,16	5,52			

*p<,05; **p<,01. * Varyanslar Homojen Olmadığında Kullanılan t Değeri

Elde edilen bulgulara göre Covid-19 korkusunun daha önce tanı almış olan grubun ortalamasının (20,33) tanı almamış grubun ortalamasından (18,30) anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür ($t_{(673)} = 3,21; p = ,001$). Hesaplanan etakare değeri ($\eta^2 = ,02$) küçük etkiye karşılık gelmektedir. Gruplar arasında Covid-19 tanısı alıp almama bakımından en yüksek farklılığın anksiyete ortalamalarında olduğu görülmektedir ($t_{(166,22)} = 3,61; p = ,000$). Tanı alan grubun anksiyete ortalaması (16,35) tanı almayan grubun ortalamasından (11,75) anlamlı derecede yüksektir ve hesaplanan etakare değeri ($\eta^2 = ,02$) küçük etkiye karşılık gelmektedir.

Araştırmanın dördüncü alt problemi kapsamında katılımcıların Covid-19 korkusu, depresyon, anksiyete ve umutsuzluk düzeylerinin bir yakınlarının Covid-19 tanısı alma durumlarına göre farklılaşma durumuna ilişkin bağımsız gruplar t testi sonuçları Tablo 7'de sunulmuştur.

Bu tabloda (Tablo 7.) yakınları Covid-19 tanısı alanların dört ölçekten aldıkları puan ortalamaları incelenmiş, yalnızca anksiyete puan ortalamalarında farklılık olduğu görülmüştür ($t_{(420,16)} = 2,88; p = ,004$). Bir yakını Covid-19 tanısı alan bireylerin anksiyete ortalamaları (13,37) yakını tanı almayanların ortalamalarından (10,74) anlamlı düzeyde daha yüksektir ve hesaplanan etakare değeri ($\eta^2 = ,01$) küçük etkiye karşılık gelmektedir.

Araştırmanın beşinci alt problemi kapsamında katılımcıların Covid-19 korkusu, depresyon, anksiyete ve umutsuzluk düzeylerinin Covid-19 nedeni ile bir yakınlarını kaybetme durumlarına göre farklılaşma durumuna ilişkin bağımsız gruplar t testi sonuçları Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8. deki bulgular incelendiğinde Covid-19 nedeni ile yakınlarını kaybedenlerin, kaybetmeyenlere göre Umutsuzluk Ölçeği hariç diğer üç ölçekteki puan ortalamalarında anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir. Yakınlarını kaybedenlerin Covid-19 korkusu ortalamaları (20,04) yakını kaybetmeyen bireylerin ortalamalarından (18,22) anlamlı düzeyde daha yüksektir ($t_{(673)} = 3,21; p = ,001$) ve hesaplanan etakare değeri ($\eta^2 = ,02$) küçük etkiye karşılık gelmektedir.

Aynı şekilde depresyon düzeylerinde de Covid-19 nedeni ile bir yakınlarını kaybedenlerin ortalamasının (15,22) yakınlarını kaybetmeyenlerin ortalamasından (13,33) anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmekte ($t_{(673)} = 2,13; p = ,033$) ve hesaplanan etakare değeri ($\eta^2 = ,01$) küçük etkiye karşılık gelmektedir.

Tablo 7. Katılımcıların Covid-19 Korkusu, Depresyon, Anksiyete ve Umutsuzluk Düzeylerinin Bir Yakınlarının Covid-19 Tanısı Alma Durumlarına Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	x	ss	t	sd	p
Covid-19 Korkusu Ölçeği	Evet	475	18,91	6,43	1,55	673	,121
	Hayır	200	18,08	6,32			
Depresyon Ölçeği	Evet	475	14,28	9,91	1,95	673	,051
	Hayır	200	12,65	9,89			
Anksiyete Ölçeği	Evet	475	13,37	11,77	2,88*	420,16	,004**
	Hayır	200	10,74	10,40			
Umutsuzluk Ölçeği	Evet	475	7,07	5,45	-,610	673	,542
	Hayır	200	7,35	5,47			

*p<,05; **p<,01

Tablo 8. Katılımcıların Covid-19 Korkusu, Depresyon, Anksiyete ve Umutsuzluk Düzeylerinin Covid-19 Nedeni ile Bir Yakınlarını Kaybetme Durumlarına Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	x	ss	t	sd	p
Covid-19 Korkusu Ölçeği	Evet	166	20,04	6,93	3,21	673	,001**
	Hayır	509	18,22	6,16			
Depresyon Ölçeği	Evet	166	15,22	9,93	2,13	673	,033*
	Hayır	509	13,33	9,89			
Anksiyete Ölçeği	Evet	166	14,67	11,89	2,71	673	,007**
	Hayır	509	11,91	11,21			
Umutsuzluk Ölçeği	Evet	166	7,42	5,67	,736	673	,462
	Hayır	509	7,06	5,38			

*p<,05; **p<,01

Anksiyete düzeylerinde de farklılık olduğu, Covid-19 nedeni ile yakınlarını kaybeden bireylerin anksiyete düzeyi (14,67) diğer grubun anksiyete düzeyinden (11,91) anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür ($t_{(673)} = 2,71$; $p = ,007$). Hesaplanan etakare değeri ise ($\eta^2 = ,01$) küçük etkiye karşılık gelmektedir.

Araştırmanın altıncı alt problemi kapsamında katılımcıların Covid-19 korkusu, depresyon, anksiyete ve umutsuzluk düzeylerinin kronik bir hastalığının bulunması durumlarına göre farklılık düzeyine ilişkin bağımsız gruplar t testi sonuçları Tablo 9'da sunulmuştur.

Elde edilen sonuçlara göre kronik bir hastalığı olanların Covid-19 korkusu düzeyleri (21,25) kronik bir hastalığı olmayanlara (17,92) göre anlamlı derecede daha yüksektir ($t_{(224,49)} = 5,42$; $p = ,000$). Hesaplanan etakare değeri ($\eta^2 = ,04$) küçük etkiye karşılık gelmektedir.

Depresyon düzeylerine bakıldığında ise kronik hastalığı olan bireylerin depresyon düzeyinin (16,55) kronik hastalığı olmayanların ortalamalarından (13) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ($t_{(673)} = 3,91$; $p = ,000$) ve hesaplanan etakare değeri ($\eta^2 = ,02$) küçük etkiye karşılık geldiği görülmüştür.

Kronik bir hastalığı olan kişilerin anksiyete düzeyleri (18,49) kronik hastalığı olmayanların anksiyete düzeyine (10,89) göre anlamlı derecede daha yüksektir ($t_{(227,15)} = 7,12$; $p = ,000$). Anksiyete değişkeni için hesaplanan etakare değeri ($\eta^2 = ,07$) orta düzeyde etkiye karşılık gelmektedir.

Katılımcıların umutsuzluk düzeylerine bakıldığında ise kronik bir hastalığı olan kişilerin umutsuzluk düzeylerinin (8,01) kronik hastalığı olmayanların umutsuzluk düzeyine (6,90) göre anlamlı derecede daha yüksek olduğu bulunmuştur ($t_{(673)} = 2,21$; $p = ,027$). Hesaplanan etakare değeri ($\eta^2 = ,01$) küçük etkiye karşılık gelmektedir.

Araştırmanın yedinci alt problemi kapsamında katılımcıların Covid-19 korkusu düzeyleri ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Sonuçlar Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10'a göre katılımcıların Covid-19 korkusu düzeyleri ile depresyon düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır ($r = ,439$; $p = ,000$). Araştırmanın sekizinci alt problemi kapsamında katılımcıların Covid-19 korkusu düzeyleri ile anksiyete düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiş ve Covid-19 korkusu düzeyleri ile anksiyete düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür ($r = ,504$; $p = ,000$). Araştırmanın dokuzuncu alt problemi kapsamında katılımcıların Covid-19 korkusu düzeyleri ile umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiş ve Covid-19 korkusu düzeyleri ile umutsuzluk düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r = ,227$; $p = ,000$).

Araştırmanın onuncu alt problemi kapsamında katılımcıların Covid-19 korkusu düzeylerinin depresyon düzeyini yordama gücü incelenmiştir. Covid-19 korkusu düzeylerinin depresyon düzeyini yordama gücünü belirlemek için yapılan basit doğrusal regresyon analizinin sonuçları Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 9.
Katılımcıların Covid-19 Korkusu, Depresyon, Anksiyete ve Umutsuzluk Düzeylerinin Kronik Bir Hastalığı Olma Durumlarına Göre Farklılık Düzeyine İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	x	ss	t	sd	p
Covid-19 Korkusu Ölçeği	Evet	151	21,25	6,79	5,42 ^a	224,49	,000**
	Hayır	524	17,92	6,10			
Depresyon Ölçeği	Evet	151	16,55	9,88	3,91	673	,000**
	Hayır	524	13,00	9,81			
Anksiyete Ölçeği	Evet	151	18,49	11,77	7,12 ^a	227,15	,000**
	Hayır	524	10,89	10,76			
Umutsuzluk Ölçeği	Evet	151	8,01	5,37	2,21	673	,027*
	Hayır	524	6,90	5,45			

^ap < ,05; **p < ,01. * Varyanslar Homojen Olmadığında Kullanılan t Değeri

Tablo 10.
Covid-19 Korkusu, Depresyon, Anksiyete ve Umutsuzluk Arasındaki İlişkiler

	Covid-19 korkusu	Umutsuzluk	Depresyon	Anksiyete
Covid-19 Korkusu	1			
Umutsuzluk	,227**	1		
Depresyon	,439**	,628**	1	
Anksiyete	,504**	,361**	,680**	1

n = 675, **p < ,01

Tablo 11.
Covid-19 Korkusu Düzeylerinin Depresyon Düzeyini Yordama Gücünü Belirlemek İçin Yapılan Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	B	Standart Hata	β	t	p
Depresyon	Sabit	1,09	1,06		1,03	,305
	Covid-19 korkusu	,681	,054	,439	12,69	,000

R = ,439 R² = ,193 Sd:1/673 F: 161,04 p = ,000

^ap < ,05; **p < ,01

Tablo 12.
Covid-19 Korkusu Düzeylerinin Anksiyete Düzeyini Yordama Gücünü Belirlemek İçin Yapılan Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	B	Standart Hata	β	t	p
Anksiyete	Sabit	-4,20	1,17		-3,59	,000**
	Covid-19 korkusu	,900	,059	,504	15,15	,000**

R = ,504 R² = ,254 Sd: 1/673 F: 229,36 p = ,000

*p < ,05; **p < ,01

Tablo 13.
Covid-19 Korkusu Düzeylerinin Umutsuzluk Düzeyini Yordama Gücünü Belirlemek İçin Yapılan Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	B	Standart Hata	β	t	p
Umutsuzluk	Sabit	3,56	,631		5,64	,000**
	Covid-19 korkusu	,193	,032	,227	6,03	,000**

R = ,227 R² = ,051 Sd: 1/673 F: 36,40 p = ,000

*p < ,05; **p < ,01

Tablo 11'de katılımcıların Covid-19 korkusu düzeylerinin depresyon düzeyini yordama gücünü belirlemek için yapılan basit doğrusal regresyon analizinin ($F_{(1-673)} = 161,04$ p = ,000) sonuçlarına göre Covid-19 korkusu depresyondaki varyansın yaklaşık %19'unu ($R^2 = ,193$) açıklamaktadır.

Araştırmanın on birinci alt problemi kapsamında katılımcıların Covid-19 korkusu düzeylerinin anksiyete düzeyini yordama gücü incelenmiştir. Covid-19 korkusu düzeylerinin anksiyete düzeyini yordama gücünü belirlemek için yapılan basit doğrusal regresyon analizinin sonuçları Tablo 12'de sunulmuştur.

Tablo 12'de Covid-19 korku düzeyinin anksiyete düzeyini yordama gücünü belirlemek için yapılan basit doğrusal regresyon analizinin ($F_{(1-673)} = 161,04$ p = ,000) sonuçlarına göre Covid-19 korkusu anksiyetede ki varyansın yaklaşık %25'ini ($R^2 = ,254$) açıklamaktadır.

Araştırmanın on ikinci alt problemi kapsamında katılımcıların Covid-19 korkusu düzeylerinin umutsuzluk düzeyini yordama gücü incelenmiştir. Covid-19 korkusu düzeylerinin umutsuzluk düzeyini yordama gücünü belirlemek için yapılan basit doğrusal regresyon analizinin sonuçları Tablo 13'de sunulmuştur.

Tablo 13'de Covid-19 korku düzeyinin umutsuzluk düzeyini yordama gücünü belirlemek için yapılan basit doğrusal regresyon analizinin ($F_{(1-673)} = 36,40$ p = ,000) sonuçlarına göre Covid-19 korkusu umutsuzluk düzeyindeki varyansın yaklaşık %5'ini ($R^2 = ,051$) açıklamaktadır.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada, Covid-19 korkusu ile depresyon, anksiyete ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Elde edilecek sonuçların ruh sağlığı alanında ortaya çıkan sorunların saptanmasında ve çözümünde yararlı olabileceği düşünülmüştür. Bu çalışmada Covid-19 pandemisi sürecinde katılımcıların orta düzey Covid-19 korkusu, hafif düzey depresyon ve anksiyete ve ortalamanın altında umutsuzluk düzeyleri olduğu görülmüştür. Bu bulguların bireylerin salgının psikolojik etkilerini orta veya şiddetli olarak değerlendirdiğini gösteren çalışmaları destekler nitelikte olduğu görülmektedir (Wang ve ark., 2020).

Çalışmada ilk olarak araştırmanın amacına yönelik Covid-19 korkusu, depresyon, anksiyete ve umutsuzluk değişkenlerinin demografik değişkenlere ve Covid-19 sürecine yönelik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmama durumlarına ilişkin sorulara cevap aranmıştır. Buradan hareketle çalışmanın ilk değişkeni olan Covid-19 korkusunun; kadınlarda, evli bireylerde, daha ileri yaşlardaki bireylerde, Covid-19 tanısı alan, Covid-19 nedeni ile bir yakını kaybeden ve kronik bir hastalığı olan bireylerde anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Bir yakınının tanı alması durumuna göre ise bireylerin Covid-19 korkusu düzeylerinde anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Çalışmanın bu bulgularının literatürde kadınların (Arapcioğlu ve ark., 2021; Gashi, 2020), evli bireylerin (Gencer, 2020, s. 153-173), daha önce tanı alan bireylerin (Hyland ve ark., 2020, s. 249-256; Serafim ve ark., 2020), bir yakını kaybeden bireylerin (Duman, 2020, s. 426-437) ve kronik hastalığı olan bireylerin (Özşahin & Aksoy, 2020; Tzur Bitan ve ark., 2020) daha yüksek Covid-19 korkusu düzeyleri olduğunu gösteren çalışmalarla örtüştüğü görülmektedir. Bulguların var olan çalışmalarla örtüştüğü görülmele beraber öte yandan bu araştırma literatürde yer almayan bir sonuç olarak ileri yaşlardaki bireylerin daha yüksek Covid-19 korkusu düzeyleri olduğunu ortaya koymaktadır.

Çalışmanın diğer bir değişkeni olan depresyon düzeylerinin kadınlarda, evli olmayan ve 18-24 yaş arasında olan bireylerde, Covid-19 nedeni ile bir yakını kaybeden ve kronik bir hastalığı olan bireylerde anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Aynı zamanda Covid-19 tanısı alan ve bir yakını Covid-19 tanısı alan bireylerde depresyon düzeyleri açısından anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Çalışmanın bu bulgularının depresyon düzeylerinin kadınlarda (Hyland ve ark., 2020; Wang ve Tang, 2020), genç bireylerde (Huang & Zhao, 2020), bekar bireylerde (Arapcioğlu ve ark., 2021; Bulca Karadem, 2020) daha yüksek olduğu ve literatür çalışmalarıyla örtüştüğü görülmektedir. Ayrıca bu çalışmada Covid-19 nedeni ile bir yakını kaybeden ve kronik hastalığı olan bireylerin depresyon düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Bir diğer değişken olan anksiyete düzeylerinin ise kadınlarda, Covid-19 tanısı alan, bir yakını Covid-19 tanısı alan, Covid-19 nedeni ile bir yakını kaybeden bireylerde ve kronik bir hastalığı olan bireylerde anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Öte yandan medeni durum ve yaş değişkeni bakımından anksiyete düzeylerinde anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Çalışmanın bu bulguları literatürde yer alan kadınların (Ekiz ve ark., 2020; Hyland ve ark., 2020), tanı alan bireylerin (Hyland ve ark., 2020; Serafim ve ark., 2020), bir yakını tanı alan bireylerin (Özdin & Bayrak Özdin, 2020; Serafim ve ark., 2021) ve kronik hastalığı olan bireylerin (Özdin & Bayrak Özdin, 2020) daha yüksek anksiyete belirtileri gösterdiğini bildiren çalışmaları destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Aynı zamanda bu çalışmada Covid-19 nedeni ile bir yakınına kaybeden bireylerin daha yüksek anksiyete belirtileri gösterdiği saptanmıştır.

Çalışmanın son değişkeni olan umutsuzluk düzeylerinin ise yalnızca kronik hastalığı bulunması durumuna göre farklılık gösterdiği; kronik hastalığı olan bireylerin daha yüksek umutsuzluk düzeyleri olduğu saptanmıştır. Cinsiyet, yaş, medeni durum, Covid-19 tanısı alma, bir yakının Covid-19 tanısı alma, Covid-19 nedeni ile bir yakınına kaybetme ve kronik bir hastalığının bulunması durumlarına göre umutsuzluk düzeylerinin anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Çalışmanın bulgularına paralel olarak kronik hastalığı olan bireylerin umutsuzluk düzeylerinin daha yüksek olduğunu bildiren çalışmalar mevcuttur (Bahar, 2008, s. 38-43). Öte yandan literatür incelendiğinde umutsuzluk bağlamında çalışmaların kısıtlı olduğu görülmektedir. Bu bağlamda çalışmanın bu bulgularının alan yazına katkı sağlaması bakımından önem taşıdığı düşünülmektedir.

Çalışmadan edinilen en önemli bulgu, Covid-19 korkusu ve demografik değişkenlerin bireylerin en çok anksiyete düzeyleri üzerinde etkisi olduğu tespit edilmiş olmasıdır. Bulgularda anksiyete düzeylerindeki farklılığın yüksekliği dikkat çekmiştir. En az etkinin ise umutsuzluk düzeyleri üzerinde olduğu görülmüştür.

Çalışmada, Covid-19 korkusu arttıkça depresyon, anksiyete ve umutsuzluk düzeylerinin de arttığı görülmüştür. Covid-19 korkusunun anksiyete ile yüksek düzey; depresyon ile orta düzey ve umutsuzluk ile düşük düzey korelasyon gösterdiği görülmüştür.

Bu bulguların Covid-19 korkusu arttıkça depresyon (Bulca Karadem, 2020, s. 48; Yalçın, 2020), anksiyete (Bulca Karadem s. 48, 2020; Gashi, 2020; Yalçın, 2020) ve umutsuzluk (Saricali ve ark., 2022; Tzur Bitan ve ark., 2020) düzeylerinin de arttığını gösteren benzer çalışmalarla örtüştüğü görülmektedir.

Bir diğer önemli bulgu ise, Covid-19 korkusunun depresyon, anksiyete ve umutsuzluk düzeyleri üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmüştür. Çalışmada literatürde daha önce ele alınmamış bir yönüyle Covid-19 korkusunun bireylerin en çok anksiyete (%25) düzeyleri üzerinde etkisi olduğu, bunu depresyonun (%19) takip ettiği ve en az umutsuzluk (%5) düzeyleri üzerinde etkisi olduğu ortaya konmuştur.

Sonuç olarak araştırmanın bulguları doğrultusunda bireylerin Covid-19 korkusu düzeylerinin depresyon, anksiyete ve umutsuzluk düzeyleri ile anlamlı ilişkiler gösterdiği görülmüştür. Uygulamanın pandeminin ortalama ilk yılının sonuna denk gelen Aralık 2020-Ocak 2021 tarihli dönemde yapılmış olmasının sonuçlar üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Bu dönemde Türkiye'de Covid-19'a karşı geliştirilen aşilar henüz etkin bir şekilde uygulanmaya başlamamıştır. Aynı zamanda Covid-19 korkusu ile anksiyete ilişkisinin en yüksek ilişki olmasının nedeninin iki ölçüde de kaygı semptomu değerlendirmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çalışmanın bulgularında da görüldüğü gibi pandemi sürecinden her yaş grubu süreçten farklı şekillerde etkilenmektedir. Kapanma sürecinde Türkiye'de her yaş grubu için farklı sınırlamalar getirilmiştir. Bu noktada her yaş grubunun kendi ihtiyaçları göz önüne alınarak psikolojik dayanıklılıklarını ve başa çıkma becerilerini artırmaya yönelik eğitimlerle destek sağlanması yararlı olacaktır.

Bu çalışmadan elden edilen bulguların ışığında 18-24 yaş arasındaki gençlerde depresyonu önleyebilmek için çevrimiçi etkinlikler ve psiko-eğitimin yararlı olacaktır düşünülmektedir. Aynı zamanda kısıtlamalardan etkilenen daha ileri yaşta bireylere yönelik olarak yapılacak psikososyal destek hizmetlerinin de önemli olduğu düşünülmektedir. Karantina süreçlerinin etkisi de göz ardı edilmeyerek, 15 gün karantinaya girmek durumunda kalan, virüs nedeni ile kayıp yaşayan bireylere ve yakınlarına ruh sağlığı profesyonelleri tarafından çevrimiçi ya da telefon vasıtasıyla psikolojik destek sağlanması yalnızlık ve yas sürecini atlatmalarında yararlı olabilir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir - M.Ş., M.A.; Tasarım - M.Ş., M.A.; Denetleme - M.Ş.; Kaynaklar - M.Ş.; Malzemeler - M.Ş., M.A.; Veri Toplanması/veya İşlemesi - M.A.; Analiz ve/veya Yorum - M.Ş., M.A.; Literatür Taraması - M.Ş., M.A.; Yazıyı Yazan - M.A.; Eleştirel İnceleme - M.Ş.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar, bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept - M.Ş., M.A.; Design - M.Ş., M.A.; Supervision - M.Ş.; Funding - M.Ş.; Materials - M.Ş., M.A.; Data Collection and/or Processing - M.A.; Analysis and/or Interpretation - M.Ş., M.A.; Literature Review - M.Ş., M.A.; Writing - M.A.; Critical Review - M.Ş.

Declaration of Interests: The authors have no conflicts of interest to declare.

Funding: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

- Ahorsu, D. K., Griffiths, M. D., Lin, C.Y., Saffari, M., Imani, V., & Pakpour, A. H. (2020). The fear of COVID-19 scale: development and initial validation. *International Journal of Mental Health and Addiction*.
- Arpacıoğlu, M. S., Baltacı, Z., & Ünübol, B. (2021). Covid-19 pandemisinde sağlık çalışanlarında tükenmişlik, Covid korkusu, depresyon, mesleki doyum düzeyleri ve ilişkili faktörler. *Çukurova Medical Journal*, 46(1), 88-100.

- Aşkın, R., Bozkurt, Y., & Zeybek, Z. (2019). Covid-19 pandemisi: psikolojik etkileri ve terapötik müdahaleler. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Covid-19 Sosyal Bilimler Özel Sayısı*, 37(Özel Ek), 304–318.
- Bahar, A. (2008). Kronik hastalıklarda umutsuzluk düzeyinin belirlenmesi. *Nefroloji Hemşireliği Dergisi*, 5,1(2), 38–43.
- Banerjee, D. (2020). The Covid-19 outbreak: crucial role the psychiatrists can play. *Asian Journal of Psychiatry*, 50, 102014. [CrossRef]
- Beck, A. T., Epstein, N., Brown, G., & Steer, R. A., (1988) An inventory for measuring clinical anxiety: Psychometric properties. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 56(6), 893–897. [CrossRef]
- Beck, A. T., Ward, C. H., Mendelson, M., Mock, J., & Erbaugh, J. (1961). An inventory for measuring depression. *Archives of General Psychiatry*, 4, 561–571. [CrossRef]
- Beck, A. T., Weissman, A., Lester, D., & Trexler, L. (1974) The measurement of pessimism: The hopelessness scale. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 42(6), 861–865. [CrossRef]
- Bulca Karadem, F. (2020). Sağlık Çalışanlarında Covid Korkusunu Belirleyen Psikiyatrik Değişkenlerin İncelenmesi [Uzmanlık Tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2020). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Pegem.
- Çakır Kardeş, V. (2020). Pandemi süreci ve sonrası ruhsal ve davranışsal değerlendirme. *Turkish Journal of Diabetes and Obesity*, 4(2), 160–169. [CrossRef]
- Çifçi, F., & Demir, A. (2020). Covid-19 pandemisinde Türk profesyonel futbolcuların Covid-19 korkusu ve kaygı düzeylerinin incelenmesi. *Spor ve Rekreasyon Araştırmaları Dergisi*, 2, 26–38.
- Duman, N. (2020). Üniversite öğrencilerinde Covid-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük. *Journal of Social Science*, 4(8), 426–437. [CrossRef]
- Ekiz, T., İlman, E., & Dönmez, E. (2020). Bireylerin sağlık anksiyetesi düzeyleri ile Covid-19 salgını kontrol algısının karşılaştırılması. *Usaysad Dergisi*, 6(1), 139–154.
- Emiral, E., Arslan Çevik, Z., & Gülümser, Ş. (2020). Covid-19 pandemisi ve intihar. *Estüdam Halk Sağlığı Dergisi*, 5(Covid-19 Özel Sayısı), 138–147.
- Gashı, F. (2020). Kosova toplumunda Covid-19 korkusu, anksiyete ve bireysel dindarlık üzerine bir araştırma. *Trabzon İlahiyat Dergisi*, 7(2), 227–262. [CrossRef]
- Gencer, N. (2020). Pandemi sürecinde bireylerin koronavirüs (Kovid-19) korkusu: Çorum Örneği. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 2(4), 1153–1173. [CrossRef]
- Gençöz, T. (1998). Korku: nedenleri, sonuçları ve başatma yolları. *Kriz Dergisi*, 6(2), 9–16.
- Gülmez, H. (2020). *En Kolay Anlatımı ile Covid-19 Pandemisi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Hisli, N. (1988). Beck depresyon envanterinin geçerliliği üzerine bir çalışma. *Psikoloji Dergisi*, 6, 118–126.
- Huang, Y., & Zhao, N. (2020). Generalized anxiety disorder, depressive symptoms and sleep quality during Covid-19 outbreak in China: A web-based cross-sectional survey. *Psychiatry Research*, 288, 112954. [CrossRef]
- Hyland, P., Shevlin, M., McBride, O., Murphy, J., Karatzias, T., Bentall, R. P., Martinez, A., & Vallières, F. (2020) Anxiety and depression in the Republic of Ireland during the COVID-19 pandemic. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 142(3), 249–256. [CrossRef]
- Karasar, N. (2019). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Karcıoğlu, Ö. (2020). *Ailem, Covid-19 ve Ben*. Say Yayınları.
- Kazan Kızılkurt, O., Yılmaz, A., Noyan, C. O., & Dilbaz, N. (2021). Health anxiety during the early phases of Covid19 pandemic in Turkey and its relationship with postpandemic attitudes, hopelessness, and psychological resilience. *Perspectives in Psychiatric Care*, 57(1), 399–407. [CrossRef]
- Memiş Doğan, M., & Düzel, B. (2020). Covid-19 özelinde korku-kaygı düzeyleri. *Turkish Studies*, 15(4), 739–752.
- Özdin, S., & Bayrak Özdin, Ş. (2020). Levels and predictors of anxiety, depression and health anxiety during Covid-19 pandemic in Turkish society: The importance of gender. *International Journal of Social Psychiatry*, 66(5), 504–511. [CrossRef]
- Özşahin, F., & Aksoy, A. (2020). Sağlık bölümünde okuyan öğrencilerin Covid-19 korku düzeyleri: bir özel üniversite örneği. *Tam Metin Bildiriler Kitabı-Sağlık Bilimleri*, 183–193.
- Öztürk, S., Yılmaz, N., Demir Erbil, D., & Hazer, O. (2020). Covid-19 pandemi döneminde hanehalkındaki çatışma ve birlik-beraberlik durumunun incelenmesi. *Turkish Studies*, 15(4), 295–314.
- Saricali, M., Satıcı, S. A., Satıcı, B., Gocet-Tekin, E., & Griffiths, M. D. (2022). Fear of COVID-19, Mindfulness, Humor, and Hopelessness: A Multiple Mediation Analysis. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 20(4), 2151–2164. [CrossRef]
- Satıcı, B., Gocet-Tekin, E., Deniz, M. E., & Satıcı, S. A. (2021). Adaptation of the fear of COVID-19 scale: Its association with psychological distress and life satisfaction in Turkey. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 19(6), 1980–1988. [CrossRef]
- Seber, G., Dilbaz, N., Kaptanoğlu, C., & Tekin, D. (1993). Umutsuzluk ölçeği: geçerlilik ve güvenilirliği. *Kriz Dergisi*, 1, 139–142.
- Serafim, A. P., Durães, R. S. S., Rocca, C. C. A., Gonçaves, P. D., Saffi, F., Cappellozza, A., Paulino, M., Dumas-Diniz, R., Brissos, S., Brites, R., Alho, L., & Lotufo-Neto, F. (2021) Exploratory study on the psychological impact of COVID-19 on the general Brazilian population. *PLoS One*, 16(2), e0245868. [CrossRef]
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed). Pearson.
- Tegin, B. (1980). Depresyonda Bilişsel Süreçler: Beck Modeline Göre [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Tzur Bitan, D., Grossman-Giron, A., Bloch, Y., Mayer, Y., Shiffman, N., & Mendlovic, S. (2020). *Fear of Covid-19 scale: Psychometric characteristics, reliability and validity in the Israeli population* (vol. 289, p. 113100). Psychiatry Research.
- Ulusoy, M. (1993). Beck Anksiyete Envanteri: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması [Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi]. Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi.
- Ünal, S., & Özcan, M. E. (2000). Depresyonda hazırlayıcı, ortaya çıkarıcı ve koruyucu etkenler. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 1, 41–48.
- Wang, C., Pan, R., Wan, X., Tan, Y., Xu, L., Ho, C. S., & Ho, R. C. (2020). Immediate psychological responses and associated factors during the initial stage of the 2019 Coronavirus Disease (Covid-19) epidemic among the general population in China. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17:1729, 1-25.
- Wang, G., & Tang, S. (2020). Sociodemographic correlates of perceived psychosocial health in times of the Covid-19 pandemic: A community-based online study in China. *Infect Dis Poverty*, 9, 148. [CrossRef]
- Yalçın, İ. (2020). *Covid-19 Korkusu ile Ruh Sağlığı Değişkenleri Arasındaki İlişkide Koruyucu ve Risk Faktörlerinin Moderatör Etkisi* [Projesi Sonuç Raporu]. Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma.